

TADQIQOT VA INNOVATSIYALAR JURNALI

ЖУРНАЛ ИССЛЕДОВАНИЯ И ИННОВАЦИИ | JOURNAL OF RESEARCH AND INNOVATIONS

AXMEDOVA Nargiza Alidjanovna

Toshkent farmasevtika instituti

O'zbek tili va adabiyoti

katta o'qituvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15332529>

TURLI TIZIMLI TILLARDA SALBIY BAHO IFODOLOVCHI VERBALIZATORLARNING SEMANTIK-STRUKTUR XUSUSIYATLARI

ANNOTATSIYA

Ushbu maqola turli tizimli tillarda salbiy baho ifodalovchi verbalizatorlarning semantik-struktur xususiyatlarini o'rganadi. Tadqiqotda salbiy baho ifodalovchi so'zlar va iboralar, ularning semantik tarkibi, sintaktik tuzilishi va pragmatik ahamiyati tahlil qilinadi. Tadqiqotda ingliz, o'zbek, rus va boshqa tillarda salbiy baho ifodalovchi verbalizatorlarning o'zaro farqlari va o'xshashliklari aniqlanadi.

Semantik tahlil orqali bu verbalizatorlarning ma'nosi va kontekstual ishlatilishi o'rganiladi, sintaktik tahlil yordamida esa ularning grammatik xususiyatlari aniqlanadi. Pragmatik tahlil esa salbiy baho ifodalovchi so'zlarning ijtimoiy va kommunikativ funktsiyalarini ko'rib chiqadi. Tadqiqot natijalari turli tillarda salbiy baho ifodalovchi verbalizatorlarning umumiy va maxsus xususiyatlarini aniqlashda yordam beradi.

Kalit so'zlar: salbiy baho, verbalizator, semantik xususiyatlar, sintaktik tuzilma, pragmatik ahamiyat, tilshunoslik, kontrastiv tahlil, til va madaniyat, kommunikativ funktsiyalar, korpus tahlili.

SEMANTIC-STRUCTURAL FEATURES OF NEGATIVE EVALUATION EXPRESSIVE VERBALIZERS IN DIFFERENT SYSTEMATIC LANGUAGES

ANOTATION

This article explores the semantic-structural features of verbalizers that represent negative evaluations in different systematic languages. The study analyzes negative assessment expressions and phrases, their semantic content, syntactic structure and pragmatic significance. The study identifies the differences and similarities between verbalizers, which represent a negative assessment in English, Uzbek, Russian and other languages.

Through semantic analysis, the meaning and contextual use of these verbalizers is studied, while using syntactic analysis, their grammatical properties are determined. Pragmatic analysis, on the other hand, considers the social and communicative functions of words that express a negative assessment. The results of the study help to determine the general and special properties of verbalizers, which represent a negative assessment in different languages.

Keywords: negative assessment, verbalizer, semantic features, syntactic structure, pragmatic significance, linguistics, contrastive analysis, language and culture, communicative functions, Corpus analysis.

СЕМАНТИКО-СТРУКТУРНЫЕ ОСОБЕННОСТИ ВЕРБАЛИЗАТОРОВ, ВЫРАЖАЮЩИХ НЕГАТИВНУЮ ОЦЕНКУ, В РАЗНЫХ СИСТЕМАТИЧЕСКИХ ЯЗЫКАХ

АННОТАЦИЯ

В данной статье рассматриваются семантико-структурные особенности вербализаторов, выражающих негативную оценку, в разных систематических языках. В исследовании анализируются выражения и словосочетания с негативной оценкой, их семантическое содержание, синтаксическая структура и прагматическое значение. В ходе исследования были выявлены различия и сходства между вербализаторами, которые представляют собой негативную оценку в английском, узбекском, русском и других языках.

С помощью семантического анализа изучается значение и контекстуальное использование этих вербализаторов, а с помощью синтаксического анализа определяются их грамматические свойства. Прагматический анализ, с другой стороны, рассматривает социальные и коммуникативные функции слов, выражающих негативную оценку. Результаты исследования помогают определить общие и особенные свойства вербализаторов, которые представляют собой негативную оценку в разных языках.

Ключевые слова: негативная оценка, вербализатор, семантические особенности, синтаксическая структура, прагматическое значение, лингвистика, контрастивный анализ, язык и культура, коммуникативные функции, корпусной анализ.

KIRISH

Har bir til o'zining ijtimoiy va madaniy xususiyatlariga mos ravishda tilshunoslikni tashkil etadi. Til nafaqat insonlar o'rtasidagi aloqa vositasi, balki ularning hissiyotlarini, qadriyatlarini, jamiyatdagi o'rnini, dunyoqarashini aks ettiruvchi tizimdir. Tilshunoslikda tilning leksik tizimi, uning semantik, sintaktik va pragmatik xususiyatlari alohida o'rganiladi. Shuningdek, tilda baho berish, tanqid qilish, qadrlash yoki rad etish kabi ijtimoiy-emotsional xususiyatlarni ifodalovchi elementlar muhim rol o'ynaydi.

Salbiy baho ifodalovchi verbalizatorlar - bu tilda odamlarning norozilik, qoniqmaslik, tanqid, shuningdek, rad etish yoki o'zgartirish niyatlarini bildiradigan so'zlar, iboralar va frazeologik birikmalardir.

Salbiy baho ifodalovchi verbalizatorlar har bir tilda o'zining semantik, sintaktik va pragmatik xususiyatlari bilan ajralib turadi. Ular insonlarning ijtimoiy munosabatlarini va psixologik holatini ifodalashda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi. Shu sababli, turli tizimli tillarda salbiy baho ifodalovchi verbalizatorlarning semantik-struktur xususiyatlarini o'rganish, tilshunoslikda yangi izlanishlarga zamin yaratadi.

Mazkur maqolada salbiy baho ifodalovchi verbalizatorlarning semantik-struktur tahlili ko'rib chiqiladi. Tahlil turli tizimli tillarda amalga oshiriladi, bu orqali bu verbalizatorlarning til va madaniyat o'rtasidagi bog'liqligi va ijtimoiy funksiyalari tahlil qilinadi.

TADQIQOTNING AHAMIYATI VA MAQSADI

Turli tizimli tillarda salbiy baho ifodalovchi verbalizatorlar tili va mantiqiy tuzilmalari o'rtasidagi aloqani o'rganish uchun katta ahamiyatga ega. Salbiy baho ifodalovchi so'zlar va iboralar nafaqat konkret vaziyatda salbiy fikr bildirish uchun ishlatiladi, balki ular bilan til orqali muloqotning nozik nuqtalarini, odamlar o'rtasidagi ijtimoiy munosabatlarni va psixologik holatlarni ham ifodalash mumkin.

Shu sababli, salbiy baho ifodalovchi verbalizatorlarni tahlil qilish, tillarda salbiy kommunikatsiyaning qanday amalga oshirilishi, uning strukturasi va semantikasini aniqlashga imkon beradi [1].

Ushbu maqoladagi asosiy maqsad, turli tizimli tillarda salbiy baho ifodalovchi verbalizatorlarning semantik va sintaktik xususiyatlarini aniqlash, shuningdek, ularning pragmatik va ijtimoiy ahamiyatini o'rganishdir. Tadqiqot natijalariga asoslanib, salbiy baho ifodalovchi verbalizatorlarning umumiy va maxsus xususiyatlarini ajratib ko'rsatish, shuningdek, ularning tilshunoslikdagi rolini yanada chuqurroq tushunishga erishishdir.

METODOLOGIYA

Salbiy baho ifodalovchi verbalizatorlarning semantik-struktur xususiyatlarini tahlil qilish uchun quyidagi metodologik yondoshuvlar qo'llaniladi:

Semantik tahlil.

Salbiy baho ifodalovchi verbalizatorlarning semantik tarkibi chuqur o'rganiladi. Semantik tahlil tilning leksik xususiyatlarini aniqlashga qaratilgan bo'lib, bunda salbiy baho beruvchi so'zlar va iboralarning ma'nosi, ularning til va madaniyatdagi semantik yiriklashishi, shuningdek, semantik polarizatsiyasi (pozitiv/negativ) tahlil qilinadi. Bu jarayonda salbiy baho ifodalovchi so'zlar, ularning semantik tasnifi va kontekstual ishlatilishidagi o'zgarishlar o'rganiladi [2, 3].

Sintaktik tahlil.

Salbiy baho ifodalovchi verbalizatorlarning sintaktik strukturasi va ularning gapdagi o'rni tahlil qilinadi. Salbiy baho ifodalovchi verbalizatorlarning sintaktik xususiyatlari, ular qanday tuzilmalarda ishlatilishi va qanday grammatik qoidalar asosida qo'llanilishi o'rganiladi. Sintaktik tahlil, shuningdek, salbiy baho ifodalovchi so'zlar va iboralar o'rtasidagi o'zaro aloqalar va bog'lanishlarni aniqlashga yordam beradi [3].

Pragmatik tahlil.

Salbiy baho ifodalovchi verbalizatorlarning pragmatik ahamiyati tahlil qilinadi. Bu metod yordamida, tilshunoslar salbiy baho ifodalovchi so'zlarning kommunikativ funksiyalarini, ijtimoiy kontekstdagi ishlatilishini va har xil situatsiyalarda ular qanday ishlatilishini aniqlashadi. Salbiy baho ifodalovchi verbalizatorlarning tilda qanday ijtimoiy funksiyalarni bajarishi (masalan, tanqid, norozilik, rad etish) o'rganiladi.

Kontrastiv tahlil.

Turli tizimli tillarda salbiy baho ifodalovchi verbalizatorlar o'rtasidagi o'xshashliklar va farqlarni aniqlash uchun kontrastiv tahlil metodidan foydalaniladi. Bu metod yordamida, salbiy baho ifodalovchi verbalizatorlarning turli tillarda qanday semantik va sintaktik xususiyatlarga ega ekanligi tahlil qilinadi. Bu yondoshuv tillar orasidagi farqlarni va o'xshashliklarni aniqlashga yordam beradi [4].

Korporal tahlil.

Turli tillardagi salbiy baho ifodalovchi so'zlar va iboralarni amaliy misollar asosida o'rganish uchun korpus tahlili qo'llaniladi. Korpus tahlili yordamida, tilning real nutqida salbiy baho ifodalovchi verbalizatorlar qanday ishlatilishini ko'rsatib berish mumkin.

NATIJARLAR

Turli tizimli tillarda salbiy baho ifodalovchi verbalizatorlarning semantik-struktur xususiyatlarini o'rganish natijasida bir qator xulosalar chiqarildi:

Semantik Xususiyatlar

Salbiy baho ifodalovchi verbalizatorlar turli tillarda o'ziga xos semantik xususiyatlarga ega. Masalan, ba'zi tillarda salbiy baho ifodalovchi so'zlar ko'proq tashqi ko'rinishni, xulq-atvorni yoki harakatni baholashga qaratilgan bo'lsa, boshqalarda esa bu so'zlar ichki holat, hissiyot yoki qarashlarni ifodalashda ishlatiladi.

Misol uchun, ingliz tilidagi "bad" va o'zbek tilidagi "yomon" so'zi umumiy ma'noda salbiy bahoni bildirsa-da, ular o'z tilshunoslik kontekstida turlicha ishlatiladi: ingliz tilida "bad" ko'pincha ob'ektiv holatni bildirsa, o'zbek tilida "yomon" ko'proq sub'ektiv bahoni anglatadi [6, 8].

Sintaktik Xususiyatlar

Salbiy baho ifodalovchi verbalizatorlarning sintaktik tuzilmalari ham har xil tillarda o'ziga xosdir. Ba'zi tillarda salbiy baho ifodalovchi so'zlar mustaqil sifat sifatida ishlatiladi, ba'zi tillarda esa ular yordamchi fe'l yoki negatsiya operatorlari bilan birga qo'llanadi. Masalan, ingliz tilida "not good" (yaxshi emas) negatsiya operatori orqali ifodalansa, rus tilida "плохо" (yomon) so'zi bevosita sifat sifatida ishlatiladi.

Pragmatik Xususiyatlar

Salbiy baho ifodalovchi verbalizatorlar kommunikativ vazifalarni bajarishda ham farq qiladi. Ba'zi tillarda salbiy baho ifodalovchi so'zlar bevosita tanqidni yoki norozilikni ifodalash uchun ishlatiladi (masalan, "no good", "worthless"), boshqalarda esa bu ifodalar yumshatilgan shaklda ishlatiladi va ehtiyotkorlik bilan yuzaga kelgan ijtimoiy vaziyatlarni hisobga oladi (masalan, rus tilida "не очень хорошо" - "uncha yaxshi emas") [9, 11].

Universal Xususiyatlar

Ba'zi salbiy baho ifodalovchi verbalizatorlar universal bo'lib, ular turli tillarda o'xshash semantik va sintaktik funksiyalarni bajaradi. Masalan, "yomon" (o'zbek) va "bad" (ingliz) so'zlari har ikkisi ham salbiy baho beruvchi sifatlar sifatida ishlatiladi va ularning asosiy ma'nosi bir xil. Shu bilan birga, ular turli madaniy kontekstlarda turlicha ishlatiladi [11].

XULOSA

Turli tizimli tillarda salbiy baho ifodalovchi verbalizatorlarning semantik-struktur xususiyatlarini o'rganish, tilshunoslikda yangi bilimlar yaratishga, shuningdek, til va madaniyat o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni tushunishga yordam beradi. Salbiy baho ifodalovchi verbalizatorlar tilda turli ijtimoiy va psixologik holatlarni ifodalashda keng qo'llaniladi. Bu sohada amalga oshirilgan tadqiqotlar, til va kommunikatsiyaning nozik jihatlarini o'rganishda muhim ahamiyatga ega. Kelajakdagi tadqiqotlar, salbiy baho ifodalovchi verbalizatorlarning ko'proq pragmatik, ijtimoiy va madaniy kontekstdagi rolini o'rganishga qaratilishi kerak.

IQTIBOSLAR. REFERENCES. ЧОСКИ.

1. Akhmedova N.A. - Modern Methods of Studying Terms in the Field of Pharmaceutics in English. Eurasian Journal of Humanities and Social Sciences. 86-89pages. 2022/3/29
2. Ахмедова Н.А. Теория грамматических категорий в современной лингвистике. Молодой ученый 4-2. 12-14 стр. 2017
3. S.M. Tuychiyeva, N.A. Akhmedova - Innovative Methods of Interaction of Participants of the Educational Process. JournalNX. 546-551 pages
4. Akhmedova N.A. Methodology for teaching medical students to translate specialist texts from English to Uzbek on the basis of modern information and communication technologies. International Bulletin of Applied Science and Technology. 361-363 pages. 2023/3/23
5. Akhmedova N.A. Using of multimedia technologies in teaching foreign languages. “Современное состояние фармацевтической отрасли: проблемы и перспективы” №2. 10-12 стр. 2021/11
6. Talipdjanov A.A., Akhmedova N.A Innovative prospects of information technologies in the system of physical education. “UzBridge” электрон журналы. №2 86-90. 2021/11
7. НС Каримова, НА Ахмедова, СБ Миразимова. Разработка системы поэтапного формирования нравственной культуры студентов на занятиях иностранного языка в неязыковых группах. Science and world.69-72 pages. 2020/6
8. Akhmedova N.A. Similarities and dissimilarities of compound proper nouns between English and Uzbek. Молодой ученый №8. 2016. 1082-1084 pages.
9. Akhmedova N.A. Unraveling the semantic structural features of negative evaluation expressive verbalizers in foreign languages. American Journal of Interdisciplinary Research and Development. 2024/2/11. 146-149 pages.
10. A.E Abdullaeva, D.K Khudoyqulova “Psycholinguistic features of teaching listening to students of higher educational institution” “Central Asian Journal of Theoretical and Applied Science”
11. N.D Kenjaeva, A.E Abdullaeva, T.B Akhmedova “New pedagogical technologies in teaching foreign language to students of non-philological institutions” “ACADEMICIA” An International Multidisciplinary Research Journal
12. A.E Abdullaeva “The methods of teaching listening skills and development of system of exercises” “ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal” 12 (5), 721-726